

ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ

В съответствие с принципа на субсидиарност основната отговорност за политиките в областта на образованието и обучението се носи от държавите членки, като Европейският съюз изпълнява единствено подкрепяща роля. Някои предизвикателства, обаче, са общи за всички държави членки (застаряващо население, дефицит на умения сред работната сила, конкуренция в световен мащаб и образование в ранна детска възраст) и поради това е необходимо да се предприемат съвместни действия, като държавите работят заедно и се учат една от друга^[1].

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

Професионалното обучение е определено в Договора от Рим от 1957 г. като област на действие на Общността, а образованието е официално признато в Договора от Маастрихт през 1992 г. за област от компетентността на ЕС. Договорът гласи, че „Общността допринася за развитието на качествено обучение чрез насърчаване на сътрудничеството между държавите членки и, ако е необходимо, чрез подпомагане и допълване на техните действия, като напълно зачита отговорностите на държавите членки за съдържанието на учебния процес и организацията на образователните системи и тяхното културно и езиково разнообразие“.

Договорът от Лисабон не промени разпоредбите относно ролята на ЕС във връзка с образованието и обучението (дъл XII, членове 165 и 166), но добави разпоредба, която може да бъде описана като хоризонтална „социална клауза“. В член 9 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС) се заявява: „При определянето и осъществяването на своите политики и дейности Съюзът взема предвид изискванията, свързани с насърчаването на висока степен на заетост, с осигуряването на адекватна социална закрила, с борбата срещу социалното изключване, както и с постигането на високо равнище на образование, обучение и опазване на човешкото здраве“.

Освен това в Хартата на основните права на Европейския съюз, която има същата правна сила като Договорите (член 6 от Договора за Европейския съюз), се заявява, че: „Всеки има право на образование, както и на достъп до професионално и продължаващо обучение“ (член 14), както и „право да работи и да упражнява свободно избрана или приета професия“ (член 15).

[1] За по-подробна информация, вж. Информационен фиш [3.6.4](#) относно висшето образование.

ЦЕЛИ

В своите политики и дейности Съюзът трябва да вземат предвид изискванията, свързани с насърчаването на високо равнище на образование и обучение. Ето защо дългосрочните стратегически цели на ЕС по отношение на образованието и обучението, във вида, в който са определени от Съвета през 2009 г., са:

- 1) превръщане на ученето през целия живот и мобилността в действителност;
- 2) подобряване на качеството и ефективността на образованието и обучението;
- 3) насърчаване на справедливостта, социалното сближаване и активното гражданско участие;
- 4) разгръщане на творчеството и новаторството, включително предприемчивостта, при всички степени на образование и обучение.

ПОСТИЖЕНИЯ

А. „Европа 2020“ и „Образование и обучение 2020“

Политиката в областта на образованието и обучението набра скорост по-специално с приемането на [стратегията „Европа 2020“](#). В рамките на стратегията „Европа 2020“ на държавите членки се предоставят конкретни насоки относно приоритетните реформи всяка година под формата на специфични за всяка държава препоръки. В областта на образованието и обучението, [стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението](#) (ОО 2020) очертава инструментите и организацията на съвместната работа на равнище ЕС. В нея също така се поставят седем цели, които трябва да бъдат постигнати до 2020 г.:

- най-малко 95 % от децата на възраст между 4 години и възрастта за започване на задължително начално образование следва да участват в образованието в ранна детска възраст (стойността за 2018 г.: 95,4 %);
- делът на 15-годишните с недостатъчни умения в четенето и недостатъчни познания в областта на математиката и другите естествени науки следва да е под 15 % (делът за 2015 г.: 19,7 % за четенето, 22,2 % за математиката и 20,6 % за научните дисциплини);
- делът на преждевременно напускащите системата на образование и обучение, следва да бъде под 10 % (делът за 2018 г.: 10,6 %);
- делът на лицата на възраст от 30 до 34 години със завършено висше образование следва да бъде най-малко 40 % (делът за 2018 г.: 40,7 %);
- средно най-малко 15 % от възрастните (на възраст между 25 и 64 години) следва да участват в процеса на учене през целия живот (делът за 2018 г.: 11,1 %);
- не по-малко от 20 % от завършилите висше образование и 6 % от лицата на възраст между 18 и 34 години с начална професионална квалификация следва да са учили или да са се обучавали поне известно време в чужбина;
- делът на работещите дипломирани лица (между 20- и 34-годишна възраст, успешно завършили средно или висше образование), приключили

образованието си преди от 1 до 3 години, следва да бъде не по-малко от 82 % (делът за 2018 г.: 81,6 %).

Въпреки че европейските държави са постигнали значителен напредък в повечето области, данните за основните умения (четенето, математиката и научните дисциплини) продължават да будят безпокойство.

Б. Нова европейска програма за умения

През 2016 г. Комисията публикува съобщение относно [„Нова програма за умения в Европа“ \(COM\(2016\) 0381\)](#), в което предлага 10 действия, за да могат хората да придобият уменията, които са необходими на пазара на труда:

- гаранция за уменията, която да помогне на възрастни с ниско ниво на умения да придобият минимално ниво на езикова грамотност, математическа грамотност и цифрови умения;
- преглед на [Европейската квалификационна рамка](#);
- „коалиция за цифрови умения за работни места“ в подкрепа на сътрудничеството между заинтересованите страни от сферата на образованието, заетостта и промишлеността;
- „подробен план за действие за секторно сътрудничество във връзка с уменията“, за подобряване на проучването на уменията;
- „инструмент за съставяне на профил на уменията за гражданите на трети държави“, който да подкрепя ранното установяване и профилиране на уменията и квалификациите на мигрантите;
- подкрепа за професионалното образование и обучение, по-специално чрез прояви и дейности в рамките на Европейската седмица на професионалните умения;
- преразглеждане на [препоръката относно ключовите компетентности за учене през целия живот](#);
- преразглеждане на рамката [„Европас“](#);
- предложение за препоръка относно проследяване на дипломираните висшисти с цел подобряване на разбирането на резултатите на завършилите след приключване на тяхното образование и обучение;
- анализ и споделяне на най-добри практики за управление на движението на висококвалифицирани и квалифицирани кадри между държавите („поток от мозъци“).

В. Образование в ранна детска възраст

След приемането на [европейския стълб на социалните права](#), в който се подчертава, че „децата имат право на образование и грижи в ранна детска възраст с добро качество“, въпросът за образованието в ранна детска възраст беше изведен на преден план. През май 2019 г. Съветът одобри [препоръка](#)

относно „Висококачествени системи за образование и грижи в ранна детска възраст“^[2].

Г. Европейско пространство за образование

През май 2018 г., след срещата на върха в Гьотеборг, Комисията публикува съобщение, озаглавено „Изграждане на по-силна Европа: ролята на политиките за младежта, образованието и културата“ (COM(2018)0268). В него тя излага визията си за изграждането на „Европейско образователно пространство“, което наред с другото включва предложение за препоръка на Съвета за насърчаване на автоматичното взаимно признаване на дипломите за висше и полувисше образование и резултатите от периодите на обучение в чужбина. Посочената [препоръка](#) беше одобрена от Съвета на 26 ноември 2018 г.^[3]

Д. „Еразъм“

„Еразъм+“ е програмата на ЕС за областите на образованието, обучението, младежта и спорта за периода 2014—2020 г. Конкретните цели, преследвани от програмата „Еразъм+“ са: 1) подобряване на равнището на ключовите компетентности и умения, като се обръща особено внимание на тяхната приложимост на пазара на труда и приноса им за по-сплотено общество; 2) спомагане за подобряване на качеството, високите постижения в иновациите и придаване на международен характер на институциите за образование и обучение; 3) насърчаване на създаването и повишаване на осведомеността относно европейско пространство за учене през целия живот, предназначено да допълва реформите на политиките на национално равнище; 4) засилване на международното измерение на образованието и обучението; както и 5) подобряване на преподаването и изучаването на езици. По отношение на образователния сектор програмата работи за постигането на посочените цели чрез рамка от ключови действия:

- Основно действие 1: образователна мобилност за граждани;
- Основно действие 2: сътрудничество за иновации и обмен на добри практики;
- Основно действие 3: подкрепа за реформиране на политиката.

[Предложението на Комисията](#) за програма приемник (2021—2027 г.) беше публикувано през май 2018 г. (COM(2018)0367). Цялостната структура на програмата по същество остава същата. Комисията, обаче, предлага удвояването на бюджета на 30 млрд. евро в сравнение с периода на програмиране 2014—2020 г.

РОЛЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Европейският парламент винаги се е застъпвал за тясно сътрудничество между държавите членки в областта на образованието и обучението и за насърчаване на развитието на европейското измерение на политиките на отделните държави

---

[2]ОВ С 189, 5.6.2019 г., стр. 4

[3]ОВ С 444, 10.12.2018 г., стр. 1

членки в областта на образованието. Той участва активно в цикъла политики, свързани с „Образование и обучение 2020“.

А. „Еразъм“

В [резолуцията си от 14 септември 2017 г.](#) Парламентът потвърждава изключително положителното въздействие на „Еразъм+“. Той подчерта, че новата програма следва да бъде по-отворена и достъпна и насочи вниманието към някои трудности при признаването на кредитите по Европейската система за трансфер и натрупване на кредити (ECTS). Той призова за създаването на европейска студентска електронна карта, която да предоставя на студентите достъп до услуги в цяла Европа. Членовете на ЕП подчертаха значението на насърчаването, посредством програмата, на активното гражданство, гражданското образование и европейската идентичност. На 13 март 2019 г., в контекста на излизането на Обединеното кралство от ЕС, Парламентът прие също така [резолуция](#) относно продължаването на текущите дейности за учебна мобилност по програмата „Еразъм+“ в контекста на оттеглянето на Обединеното кралство от ЕС.

В [резолуцията си от 28 март 2019 г.](#) относно следващото поколение на програма „Еразъм+“, Парламентът предлага утрояване на бюджета до 41 млн. евро, което ще позволи увеличаване на броя на участниците и съсредоточаването върху хората, които разполагат с по-малко възможности^[4]. Членовете на ЕП предложиха да се преразгледа разпределението на бюджета, за да се отразят тези приоритети, например като се предложи възможност за участие в схеми за мобилност на персонала, работещ в предучилищна и ранна възраст. Обменът в областта на професионалното образование, особено в граничните региони, също е приоритет на новата програма и ще получи по-голям бюджет. Окончателният текст на новия регламент относно „Еразъм“ следва да бъде договорен и съгласуван със Съвета в началото на 9-ия парламентарен мандат.

Б. Образование и заетост

Комисията по култура и образование (CULT) и комисията по заетост и социални въпроси (EMPL) изготвиха съвместен доклад по собствена инициатива относно съобщението на Комисията относно „Програмата за нови умения за Европа“. Резолуцията беше приета в Парламента [на 14 септември 2017 г.](#)^[5] Парламентът се застъпва за цялостен подход към образованието и развитието на умения и приканва държавите членки да се съсредоточат не само върху уменията, свързани с пригодността за заетост, но и върху уменията, които са от полза за обществото. Разглеждат се също така въпроси, свързани с разработването на по-всеобхватен подход към повишаването на квалификацията на мигрантите, инвестирането в образование и грижи в ранна детска възраст, увеличаването на възможностите за учене през целия живот, засилване на ключовата роля на неформалното и самостоятелното учене, както и насърчаването на уменията в областта на цифровите технологии, природните науки, технологиите, инженерството и математиката (STEM) и на предприемаческите умения.

---

[4] Приети текстове, [P8_TA\(2019\)0324](#)

[5] ОВ С 337, 20.9.2018 г., стр. 135

Комисията по култура и комисията по заетост и социални въпроси изготвиха законодателен доклад относно предложението на Комисията за актуализиране на рамката „Европас“. Новата рамка „Европас“ беше приета на 18 април 2018 г. с [Решение \(ЕС\) 2018/646](#) на Европейския парламент и на Съвета.

В. Други конкретни области

Парламентът се интересува живо и от съобщенията на Комисията, насочени към специфични области на образованието и обучението. Примерите за това включват резолюцията на Парламента от 15 април 2014 г. относно [новите технологии и образователните ресурси със свободен достъп](#), от 8 септември 2015 г. относно [насърчаване на младежкото предприемачество чрез образование и обучение](#), от 12 септември 2017 г. относно [академичното продължаващо и дистанционно образование като част от европейската стратегия за учене през целия живот](#), от 12 юни 2018 г. относно [модернизирането на образованието в ЕС](#) и от 11 декември 2018 г. относно [образованието в цифровата ера: предизвикателства, възможности и поуки за разработването на политиката на ЕС](#).

Pierre Hériard
01/2020

